

Mary Wollstonecraftin näkemys koulutuksesta 1700-luvun lopun Englannissa

Oulun yliopisto

Historiatieteet

Tieteen ja aatteiden historian
kandidaatintutkielma

19.2.2020

Minttu Järvenpää

Sisällys

Johdanto.....	3
1 Taustaa	5
1.1 Mary Wollstonecraftin elämä	5
1.2 Koulutus 1700-luvun lopulla	6
2 Mary Wollstonecraftin näkemys koulutukseen.....	10
2.1 Naisten koulutuksesta	10
2.2 Koulutuksesta yleisesti	12
Loppulause	16
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus.....	18

Johdanto

Oikeus koulutuksen on edelleen polttava kysymys ympäri maailmaa. Niin kauan kuin koulutusta on järjestetty, ihmisillä on ollut tarve rajoittaa toisten oikeutta siihen. Joissakin tapauksissa kyse on varallisuudesta, joissakin taas sukupuolesta, piilotettuina eri tavoin sanoitettuihin argumentteihin miksi kyseiset henkilöt eivät koulutusta tarvitse. Etenkin tyttöjen koulutus on vahvasti mielipiteitä jakavia kysymys ympäri maailman, ja sitä se on ollut läpi historian.

Tutkimukseni kohteeksi olen valinnut Mary Wollstonecraftin (1759-1797) näkemykset koulutuksesta 1700-luvun lopun Englannissa. Tutkimuskysymykseni ovat: millainen käsitys Wollstonecraftilla oli oman aikansa koulutusjärjestelmästä ja miten hän halusi muuttaa sitä? Wollstonecraft tunnetaan erityisesti naisten koulutuksen ja oikeuksien puolustajana, vaikkei hän ollut suinkaan ainoa omana aikana. Kirjoituksia naisten koulutuksen parantamisesta puolesta ilmaantui jo 1600-luvun lopulla.¹

Työni rakenne koostuu kahdesta pääosasta: aikalaiskuvauksesta, jossa käsittelen yleisesti Wollstonecraftin elämää sekä ajan koulutusjärjestelmää, ja Wollstonecraftin esittämiin ajatuksiin aikansa koulutuksesta. Johtuen Wollstonecraftin ajatusten muuttumisesta koulutuksen suhteen, olen valinnut käsiteltäväksi ainoastaan hänen *Vindication of the Rights of Woman*² (1792) tuomansa näkemyksen välttyäkseni ristiriitaisuuksilta. Käytän jatkossa teokseen viitatessani suurimmilta osin lyhennettä *Vindication*.

Vindication on puolustuspuhe naisten koulutuksen ja oikeuksien puolesta, mutta Wollstonecraft tekee myös yleisen tason ehdotuksia uudistuksista. Kuitenkin, kuten MIRIAM BRODY huomauttaa kirjan esipuheessa, Wollstonecraft lähestyy asiaa keskiluokkaisen naisen näkökulmasta.³ Tietyt Wollstonecraftin ehdotukset eivät ole mahdollisia muille kuin yhteiskunnan varakkaimmille tai vähintään keskiluokkaan kuuluville.

Wollstonecraft ja koulutus 1700-luvun Englannissa ei missään nimessä ole tutkimaton aihe. Tutkimuskirjallisuudesta ei ole pulaa aiheesta kiinnostuneelle. Päädyin omiin valintoihin yleisesti sen pohjalta, että ne vastasivat parhaiten omaan tarpeeseeni eivätkä lähteneet liikaa sivupoluille.

---

¹ Wollstonecraft, 29.

² suomennettu vuonna 2011 nimellä *Naisten oikeuksien puolustus*.

³ Wollstonecraft 1983, 42.

Michèle Cohen artikkelissaan *Gender and "method" in eighteenth century English education* (2004) ja W. B. Stephens kirjassaan *Education in Britain 1750-1914* (1998) tarjoavat hyvän kuvan minkälaista opetus ja koulut olivat Englannissa 1700-luvun lopulla. Jennifer Lorch puolestaan kirjassaan *Mary Wollstonecraft: the making of a radical feminist* (1990) antaa katsauksen kuka Wollstonecraft oli ja kuinka hänen ajatusmaailmansa muuttui vuosien myötä. Oma analysointini Wollstonecraftin ajatuksien kehityksestä jää vähemmälle keskittyessäni ainoastaan *Vindication*-teokseen, jossa hän ei käsittele aiempaa tuotantoaan.

Lisäksi apunani on ollut Wollstonecraftin kirjoituksia analysoivia artikkeleita. Artikkeleiden kirjoittajat ovat keskittyneet hieman eri näkökulmiin teksteissään, mutta niissä kuitenkin esiintyy yhdistävänä tekijänä Wollstonecraftin *Vindication*, minkä voi nähdä jatkeena Wollstonecraftin aiemmilla kirjoituksille koulutuksesta.⁴ Eva Antalın artikkeli *Irony and Culture in Feminist Educational Writings: Wollstonecraft, Macaulay, Edgewort* (2017) esittää mitä retorisia keinoja Wollstonecraft ja hänen aikalaisensa käyttivät argumenteissaan tasa-arvoisen ja laadukkaan koulutuksen puolesta.⁵ Elizabeth Frazer puolestaan vertaa Wollstonecraftin ja Catharine Macaulayn näkemyksiä koulutuksesta artikkelissaan *Mary Wollstonecraft and Catharine Macaulay on education* (2011). Elizabeth Bernath käsittelee yksinomaan Wollstonecraftia ja hänen esittämiään argumentteja naisten koulutuksen puolesta, seuraten Wollstonecraftin uskomusta naisista rationaalisina olioina, jotka tarvitsivat koulutusta miesten tavoin.⁶

---

⁴ Frazer 2011, 611.

⁵ Antal 2017, 100.

⁶ Bernath 2016.

1 Taustaa

1.1 Mary Wollstonecraftin elämä

Mary Wollstonecraft syntyi huhtikuussa 1759 keskiluokkaiseen englantilaiseen perheeseen, mutta hänen isänsä tekemät taloudelliset päätökset, nimenomaan yritys siirtyä käsityöläisestä maanomistajaksi, ajoivat perheen köyhyyteen. Tällä oli vahva vaikutus Wollstonecraftiin hänen koko elämänsä ajan, koska keskiluokkaan kuuluvana hänellä oli vain rajallinen määrä töitä, mihin hän pystyi hakeutumaan verrattuna työläisluokkaiseen naiseen. Wollstonecraftin elinaika oli kylläkin muutoksen ja kasvun aikaa Englannissa. Englanti oli teollisen vallankumouksen kynnyksellä, tarjoten miehille mahdollisuuden siirtyä sosiaaliluokasta toiseen pelkästään työn avulla.⁷

Vuonna 1778 Wollstonecraft aloitti työt rouva Dawsonin seuraneitinä. Syy siihen ei ollut niinkään taloudellinen, vaan halu muuttaa pois kotoa ja saada enemmän vapautta. Hän lopulta jätti seuraneitinä työskentelyn taakseen vuonna 1780, palaten kotiin hoivaamaan äitiänsä, mutta hänen äitinsä kuoleman jälkeen ei enää palannut lapsuuden kotiinsa. Syy tähän oli oletettavasti hänen isänsä väkivaltaisuus ja tapa kohdella perhettä kuin eläimiä.⁸

Saadakseen itselleen ylläpidon ja välttääkseen vararikon, Wollstonecraft päätyi perustamaan koulun Newington Greeniin vuonna 1784 kahden siskonsa, Everinan ja Elizan, ja ystävänsä Jane Ardenin ja tämän siskojen kanssa. Newington Greenissä asumisen aikana Wollstonecraft tutustui ja ystävystyi moneen aikansa ajattelijaan. Erityisesti hänen ystävyytensä Joseph Johnsonin kanssa muodostui merkittäväksi kestäen Wollstonecraftin loppuelämän. Wollstonecraftin pätevyydestä opettajana ei ole tarkkaa tietoa, mutta Wollstonecraftin oma koulutus oli varsin vajavainen verrattuna hänen kumppaneihinsa. Hän oli käynyt vain päiväkoulussa Beverleyssä asuessa, siinä missä Ardenit olivat papin tyttäriä ja Wollstonecraftin sisaret olivat käyneet koulua pitempään kuin hän. Koulu ei kuitenkaan päätynyt olemaan kauhean pitkäikäinen: Wollstonecraft velkaantui pahasti ja koulu suljettiin vuonna 1786.⁹

Pystyäkseen maksamaan velkansa Wollstonecraft hyväksyi paikan kotiopettajana Irlannissa. Saadakseen tarpeeksi rahaa matkaa varten, Wollstonecraft kirjoitti ensimmäisen teoksensa *Thoughts*

---

⁷ Lorch 1990, 7-9.

⁸ Lorch 1990, 12-14.

⁹ Lorch 1990, 18-21.

on the Education of Daughters (1786). Teoksessa hän muodosti jo ajatuksia, jotka myöhemmin toistuivat hänen teoksessaan *Vindication of the Rights of Woman* (1792). Hän ei kuitenkaan viihtynyt opettajan työssä vaan lähti Irlannista vain 11 kuukautta myöhemmin.¹⁰

Wollstonecraftin ura kirjoittajana alkoi hänen muutettuansa Irlannista Lontooseen. Hän kirjoitti pääasiallisesti arvosteluja Johnsonin ja Thomas Christien perustamaan *Analytical Review* lehteen, mutta hän kirjoitti myös omia kirjoituksiaan. Näistä kirjoituksista *Vindication of the Rights of Woman* teki hänestä maailmankuulun.¹¹

Wollstonecraft matkusti Pariisiin vuoden 1792 lopulla, juuri ennen poliittisesti epävarmojen aikojen alkua. Ranskan vallankumouksen radikaaleihin vaihe, terrorin aika, alkoi vuoden 1793 syksyllä. Hänen ei ollut tarkoitus olla siellä muutamia viikkojen pidempään, mutta hän päätyi asumaan Ranskassa kaksi vuotta. Merkittävin syy jäädä oli hänen suhteensa Gilbert Imlayn kanssa ja heidän lapsensa, Fanny Imlayn, syntyi toukokuussa 1794. Suhde Imlayhin päättyi kuitenkin vuonna 1795.¹²

Wollstonecraft päätyi uuteen suhteeseen William Godwinin kanssa vuonna 1796 ja pari meni naimisiin maaliskuussa 1797. Tämäkään suhde ei ollut pitkäikäinen, Wollstonecraft kuollessa lapsivuodekuumeeseen pian heidän lapsensa, Maryn, syntymän jälkeen syyskuussa 1797.¹³

1.2 Koulutus 1700-luvun lopulla

Opetuksen järjestäjistä ei ollut puutetta 1700-luvun lopulla, kuten ei myöskään erilaisista kouluista, vaikkakin alueelliset erot olivat huomattavat.¹⁴ Opetuksen saantiin vaikutti myös oppilaan perheen varakkuus: varakkaammat laittoivat lapsensa sisäoppilaitoksiin tai palkaten kotiopettajan¹⁵, työväenluokan puolestaan järjestäessä omia päiväkoulujaan. Tämän lisäksi oli myös kirkon ja muiden uskonnollisten lahkosten järjestämää opetusta, kuten *charity schools* ja sunnuntaikoulut. Näitä kouluja

---

¹⁰ Lorch 1990, 22; 25; 28.

¹¹ Lorch 1990, 29; 31; 35.

¹² Lorch 1990, 39; 41; 45; 52.

¹³ Lorch 1990, 53; 60.

¹⁴ Stephens 1998, 1.

¹⁵ Cooper 2007, 547.

ylläpiti anglikaanisen *Society for Promoting Christian Knowledge* lisäksi katolinen kirkko ja muut toisinajattelijat.¹⁶ Koulut yleisesti tarjosivat vähintään ”kolmen R:n”¹⁷ opetuksen eli lukemisen ja kirjoittamisen opetuksen sekä matematiikkaa. Niiden lisäksi tarjottiin myös muuta opetusta, kuten ammattiopetusta. Koulutustarjonta vaihteli koulun mukaan niin sisällöltään kuin laadultaan, esimerkiksi jossakin saatettiin opettamaan lukemaan, mutta ei kirjoittamaan.¹⁸

Suurimmat muutokset Englannin ja Walesin opetuksen järjestämisessä tapahtuivat vasta 1800-luvun lopulla, jolloin lakiasetus koulutuksesta salli myös kunnallisten koulujen järjestämisen.¹⁹ Kouluja ei eritelty selkeästi eri tasoihin: eteneminen ei tapahtunut niinkään oppilaan edistyksen mukaan vaan sen perusteella, kuinka pitkälle oppilaan opiskelu pystyttiin kustantamaan. Karkeasti jako oli *middle-class schooling* ja *elementary schooling* koulutuksen välillä. *Middle-class schooling* oli suunnattu yläluokkaan kuuluville ja *elementary schooling* työväenluokkaan ja sitä alempiin luokkiin kuuluville oppilaille.²⁰ Osa syynä tällaiseen jakoon oli yläluokan halu pitää alempiluokkaiset erillään paremmistaan, mutta suurempi syy tarjolla olevan koulutuksen eriarvoisuuteen oli halu ylläpitää olemassa olevat valtasuhteet sosiaaliluokkien välillä. Ylä- ja keskiluokka suosivat erityisesti kirkon järjestämää opetusta alaluokkaisille, koska painotus pysyi uskonnon ja moraalin opettamisessa muun opetuksen hinnalla. Laaja-alaisen koulutuksen tarjoaminen kaikille tasapuolisesti olisi puolestaan uhka sen hetkiselälle yhteiskuntajärjestelmälle ja mitä todennäköisemmin tulisi aiheuttamaan muutoksi vallan jakoon.²¹

Laadullinen ero koulujen välillä ei ollut ainoa tekijä, mikä johti oppilaiden saaman koulutuksen epätasa-arvoisuuteen. Työläisperheille ei ollut tapana pitää lapsiaan pitkään koulussa, vaan koulut toimivat päivähoitona lasten ollessa vielä liian nuoria työntekoon. Heidät vedettiin pois koulusta noin 7-vuotiaina heidän pystyessä alkamaan käydä palkallisessa työssä ja usein lapset pian unohtivat koulussa opitut asiat, esimerkiksi lukutaidon.²² Lasten tärkeää rooli lisätienestin tuojana perheille myös teki heidän koulunkäynnistään epäsäännöllistä heidän ottaessa osaa kausitöihin, mikä tarkoitti myös, että heidän eteneminen opinnoissaan oli hidasta.²³ Sunnuntaikouluilla oli tämän takia huomattava vaikutus, koska se mahdollisti lasten koulunkäynnin ilman ylimääräisten tulojen menetystä

---

¹⁶ Stephens 1998, 1.

¹⁷ 3Rs: reading, writing, arithmetic.

¹⁸ Stephens 1998, 2; 21.

¹⁹ <http://www.educationengland.org.uk/documents/acts/1870-elementary-education-act.html>.

²⁰ Stephens 1998, 40.

²¹ Stephens 1998, 12.

²² Cooper 2007, 552.

²³ Cooper 2007, 553.

sekä tarjosi koulutusta myös syrjemmillä seudulla, erityisesti Skotlannissa ja Walesissa. Walesissa opetusta tarjottiin aluksi myös aikuisille, minkä keskiluokka näkivät ne mahdollisuutena luoda suhteita luokkarajojen yli.²⁴

Charity schools toimivat hieman toiselta pohjalta verrattuna muihin kouluihin. Näihin kouluihin mentiin myöhemmin, vasta 7 vuoden iässä, ja niihin oli vapaa pääsy sukupuolesta riippumatta. Joissakin kouluissa sisäänpääsyvaatimuksena oli lukutaito, mutta se ei ollut kaikkia kouluja koskeva. ”Kolmen R:n” ja uskonnon opetuksen lisäksi kouluissa alettiin tarjota ammatillista opetusta 1700-luvun lopulla. Koulut olivat erityisesti käsityöläisten suosimia, koska opetusta tarjottiin pitempään kuin muissa kouluissa ja mahdollisesti sosiaalisen aseman parantamisen ammattiin valmistavan opetuksen ansiosta.²⁵

Koulutuksen järjestystavat eri muodoissaan olivat kiivaan väittelyn kohde. Kodin ulkopuolella tapahtuva opetus nosti huolta jo aiemman mainitusta luokkarajojen ylityksen takia, John Locken pitäessä kouluja paheiden ja väkivallan täyttiminä paikkoina. Kodin ulkopuolella tapahtuvan opetuksen puolestajaiset argumentoivat koulussa tapahtuvan sosiaalisen kanssakäymisen olevan hyödyksi myöhemmin elämässä. Tietenkin nämä taidot olivat hyödyllisiä vain pojille; tytöille ne olisivat vain haitaksi.²⁶

Tyttöjen opetus tapahtui kotona äidin tai kotiopettajan²⁷ johdolla, jollei kodin ulkopuolella koulun käymiseen nähty jotain erittäin hyvää syytä.²⁸ Ei kuitenkaan ollut ennenkuulumatonta, että koulussa saatettiin käydä.²⁹ Tapahtui koulutuksen saanti kotona tai koulussa, ongelmaksi opetuksen laadussa nousi, ainakin HANNAH MOREN³⁰ mukaan, tyttöjen lukemien tekstien tarkoituksellinen lyhentäminen ja suppea valikoima, mikä antoi heille vain pinnallisen kuvan opiskeltavasta asiasta.³¹ Koska tyttöjen opetus oli rajoitettua sen mukaan mitä pidettiin sopivana opettaa tytöille, eikä siitäkään ollut yhtenäistä yleistä mielipidettä, tyttöjen saama opetus oli vaihtelevan tasoista. Michèle Cohen argu-

---

²⁴ Stephens 1998, 3-4.

²⁵ Stephens 1998, 2.

²⁶ Cohen 2004, 586-588.

²⁷ Cooper 2007, 547.

²⁸ Cohen 2004, 586.

²⁹ Cohen 2004, 590.

³⁰ Hannah More (1745-1833) oli kirjailija ja puolusti naisten ja köyhien koulutusta. <https://www.britannica.com/biography/Hannah-More>.

³¹ Cohen 2004, 592.

mentoi, että tyttöjen opetuksesta puuttui perinne toisin kuin poikien opetuksesta. Siinä missä poikien opetus nojautui klassiseen opetukseen³², tyttöjen opetuksella ei ollut samanlaista pohjaa vaan opettajat kehittivät omat tapansa opettaa.³³

---

³² Cohen viittaa mahdollisesti vapaisiin taitoihin, jotka koostuvat triviumista ja quadriviumista.

³³ Cohen 2004, 595.

2 Mary Wollstonecraftin näkemys koulutukseen

On kaksi henkilöä, jolla oli huomattava vaikutus Wollstonecraftin ajattelumaailmaan koulutusta käsiteltäessä: Catharine Macaulay (1731-1791) ja Jean-Jacques Rousseau (1712-1778). Kyseisten henkilöiden vaikutus on kuitenkin varsin erilainen. *Vindication*-teoksessa on monia Macaulayn esittämiä ajatuksia, kuten liikunnan tärkeyden ja naisten oikeuden samantasoiseen koulutukseen miesten rinnalla.³⁴ Näkemys Rousseauin kohdalla on täysin vastakkainen: Wollstonecraft on erittäin kriittinen Rousseauin *Émile eli kasvatuksesta* (1762) esittämiä ajatuksia kohtaan. MUSTAFA ÖNDERIN mukaan Rousseau on päätenyt *Émileä* kirjoittaessaan lopputulokseen, jonka mukaan sosiaaliset ongelmat maailmassa voidaan poistaa ainoastaan koulutuksen avulla. Rousseau tekee opetuksen pohjasta seitsemän vaiheisen mikä alkaa varhaislapsuudesta ja jatkuu aina nuoruusiän lopulle. Koulutusta näistä vaiheista käsittelee suurin osa, Rousseauin painottaessa lapsen vapautta tehdä omat valintansa, opettajan rooli ollessa lähinnä ohjaava ja kannustava. Oppimisen tulisi tapahtua mieluummin kokemuksen ja tarpeen mukaan. Aikuisuuteen tullessa, henkilö saa itse valita missä yhteisössä tai maassa he asuvat, valmiina täyttämään heille kuuluvat velvollisuutensa yhteiskuntaa kohtaan.³⁵ Wollstonecraftin ei voi sanoa täysin irtaantuneen Rousseauin esittämästä kasvatusta periaatteesta³⁶, mutta hän ei arvosta naisten koulutuksen suhteuttamista miehen tarpeisiin.³⁷

2.1 Naisten koulutuksesta

Wollstonecraftin argumentit naisten koulutuksen puolesta perustuvat yhteen perusideaan: nainen on aivan yhtä rationaalinen olento kuin mieskin ja näin ollen tarvitsee samantasoisesta koulutusta kuin mies, jotta naisen mieli ja ymmärrys voivat kehittyä.³⁸ Hän ei koe sellaisia väittämiä päteviksi, joissa naisten väitetään olevan liian tunteellisia ja muuten luonteeltaan sopimattomia saamaan korkeamman tasoista koulutusta.³⁹ Jos naisten kyvyssä ymmärtää tai rationalisoida on puutteita, se ei

---

³⁴ Wollstonecraft 1983, 40.

³⁵ Önder 2018, 1540.

³⁶ Rousseauin kasvatuksen tavoitteena on saada ”vapaa, itsenäiseen toimintaan kykenevä yksilö”. <https://filosofia.fi/node/6874>.

³⁷ Antal 2017, 103; Wollstonecraft 1983, 175.

³⁸ Bernath 2016.

³⁹ Frazer 2011, 609.

ole naisen syy, vaan hänen ympäristöstään johtuvaa. Naisilta joko kokonaan estetään mahdollisuus koulutuksen hankkimiseen⁴⁰ tai koulutus, jonka he saavat, ei kata naisten tarpeita. Koulutus, joka naiselle on mahdollisuus saada, ei pyri luomaan naisista itsenäisesti ajattelevia yksilöitä, vaan sopeuttamaan hänet tiettyyn rooliin, eli äidin ja vaimon rooliin, miehen alaisena. Opetus on suppeaa eikä anna naisille heidän tarvitsemaansa tietoa, kuinka toimia yhteiskunnassa lähiympäristönsä, eli kodin, ulkopuolella.⁴¹ Tämän seurauksena heitä sitten pilkataan kouluttamattomiksi, vaikka syy tähän on sen hetkessä järjestelmässä.⁴²

Wollstonecraft vertaakin naisten tilannetta sotilaiden samankaltaiseen tilanteeseen: molemmille tarjottu koulutus saman verran, minkä Wollstonecraft kokee vajaaksi eikä näin ollen valmista heitä tulevaisuutta varten. Myöhemmin kerättyä ja saatua tietoa ei pystytä ymmärtämään ja sisäistämään kunnolla. Oikeiden käytösten oppimista pidetään tärkeämpänä kuin moraalin opettamista, eikä kummankaan tule kyseenalaistaa auktoriteettia vaan alistua sille sokeasti. Ainut asia, mikä sotilaille on paremmin kuin naisille, on heidän mahdollisuutensa liikkua vapaammin yhteiskunnassa.⁴³

Jos naiset saisivat paremman koulutuksen, tällainen sokea seuraaminen loppuisi. Tätä vallassa olevat eivät halua tapahtuvan, eikä Wollstonecraft pidä sen hetkistä yhteiskuntaa myötämielisenä uudistuksille, juuri vallanmenetyksen pelon sekä yleisesti kaiken uuden pelon takia.⁴⁴ Rousseau myös esittää mahdollisuuden, että naiset koulutuksen saaneina kääntäisivät tilanteen pääläelleen. Wollstonecraft ei kuitenkaan tarkoita naisten olevan miesten yläpuolella vaan samalla tasolla miesten kanssa.⁴⁵ Rousseau esittämä argumentti on edelleen olemassa tämän päivänkin keskustelussa tasa-arvosta, joten asioiden voi sanoa pysyen jossakin määrin samana.

Wollstonecraft ei jätä argumenttejaan ainoastaan filosofiselle pohdinnalle ihmisen luonnosta vaan esittää lisäksi käytännöllisiä syitä naisten koulutuksen puolesta. Modernin lukijan on muistettava, että Wollstonecraft on oman aikansa tuote niin kuin me kaikki olemme ja hänen puolustuksensa naisten koulutuksen puolesta ei kuulosta välttämättä kauhean edistykselliseltä tai naisen oikeuksia puoltavana. Vaikka Wollstonecraft ei arvosta naisen alisteista asemaa miehen nähden eikä näe syytä,

---

⁴⁰ Frazer 2011, 608.

⁴¹ Wollstonecraft 1983, 158-159.

⁴² Wollstonecraft 1983, 221.

⁴³ Wollstonecraft 1983, 105-108.

⁴⁴ Wollstonecraft 1983, 107; 276.

⁴⁵ Wollstonecraft 1983, 154.

miksei nainen voi luoda omaa uraa⁴⁶, naisen rooli vaimona ja äitinä on tärkein. Hänen esittämänsä argumentit liittyvät tavalla tai toisella tähän rooliin.

Koska nainen äitinä on paljolti vastuussa lasten kasvatuksesta ja koulutuksesta, naisen puutteellinen koulutus tekee tämän vastuun hoitamisesta varsin mielenkiintoista. Heidän puutteellinen kykynsä ymmärtää mitä he opettavat ja muutenkin vähäinen tietomäärä, heidän antama opetus lapsille voi olla enemmän vahingoksi kuin hyödyksi.⁴⁷ Hyvällä koulutuksella nainen pystyisi toimimaan siltana kodin ja muun yhteiskunnan välillä, auttaen näin kansakunnan rakentamisessa⁴⁸ sekä täyttämään perhettä kohtaan olevat velvollisuutensa paremmin sen sijaan, että hän on vain mielihalujensa viettävänä.⁴⁹ Koulutuksen höyty ei näy vain perhe-elämässä vaan jo ennen sitä, sillä opiskelevan naisen aika menee opiskeluun eikä nainen pääse harhautumaan väärille teille.⁵⁰ Koulutuksen saanut nainen myös ajattelee rationaalisemmin, mikä näkyy positiivisesti puolison valintaa tehdessään. Nainen ei haikaile romanttisten kuvitelmiensä perään ja valitse miestä, joka pitkällä aika välillä osoittautuu huonoksi valinnaksi, vaan tekee valinnan järkeä käyttäen.⁵¹

2.2 Koulutuksesta yleisesti

Wollstonecraft ei rajoita esittämäänsä kritiikkiä ainoastaan naisten koulutuksen parantamisen puolesta, vaan hänellä on myös näkemyksensä ja kritiikkinsä koulujärjestelmästä kokonaisuudessaan. Hänellä on myös ideoita kansallisesti koulujärjestelmästä, jonka esittelen luvun lopulla.

Kuten mainitsin koulutusta käsittelevässä luvussa, ihmisten mielipiteet ovat jakautuneet minkäläinen koululaitos on parhain tai sopivin lasten koulutuksen kannalta. Wollstonecraft kallistuu enemmän kotiopetuksen puolelle kyseisessä kiistassa. Kodin ulkopuolella tapahtuva opetus on suositeltavaa vasta siinä vaiheessa, kun koko yhteiskunnan rakenne on muuntautunut sellaiseen sopivaksi.⁵² Hän ei kuitenkaan sokeasti hyväksy kotiopetusta täydellisesti toimivana, vaan myöntää siihen kuuluvan omat ongelmansa.

---

⁴⁶ Bernath 2016.

⁴⁷ Wollstonecraft 1983, 298.

⁴⁸ Bernath 2016.

⁴⁹ Wollstonecraft 1983, 294.

⁵⁰ Wollstonecraft 1983, 228-229.

⁵¹ Wollstonecraft 1983, 224.

⁵² Wollstonecraft 1983, 102.

Wollstonecraft kritisoi erityisesti sisäoppilaitoksissa järjestettävää opetusta eikä koe kodin ulkopuolella järjestettyä suositeltavaksi. Hän kokee niissä saadut hyvät vaikutukset hyvin rajallisiksi. Kaukana kotona asuminen pakottaa lapset aikuistumaan nopeasti ja monesti lapset kärsivät vanhempien hellyyden puutteesta. Tämä hellyyden puute taas purkautuu huonona käytöksenä.⁵³ Ymmärrettävästi, Wollstonecraft kokee, etteivät lapset saa tarvittavaa tukea ollessaan näin kaukana kotoa. Heidän tunteidensa kehitys jää vajaaksi ympäristössä, jossa heillä on seuranaan vain itsensä ikäisiä tai hieman vanhempia lapsia ja aikuisia, joilla ei syytä välittää lasten henkisestä hyvinvoinnista. Sisäoppilaitosten eristetty luonne muusta yhteiskunnasta hankaloittaa asioita, vieraannuttaen lapset yhteiskunnasta ja sen sosiaalisista toimintatavoista⁵⁴, heidän eläessä omassa yhteiskunnassaan omilla säännöillään. Tekemistä opiskelun lisäksi ei kauheammin kouluilla ollut⁵⁵, minkä voi olettaa lisänneen lasten huonoa käyttäytymistä, kun keinolla millä hyvänsä haluttiin päästä tyydydestä eroon. Lomat kotiin taas katkaisivat opiskelun aina pahimmilleen, olleen vahingollista niin oppilaiden kuin opettajien moraalille. Paluu kotiin mitä todennäköisemmin herätti kaipuuta jäädä kotiin, mikä taas on eri tavalla haitallista lapsen opiskelumotivaatiolle.⁵⁶ Kaikista risuista huolimatta, etenkin lasten tunne-elämän kehityksen kannalta⁵⁷, Wollstonecraft näkee kuitenkin hyvänkin puolen sisäoppilaitoksissa. Kotiopetuksessa opettajat ovat vain palvelijoita muiden joukossa. Näin ollen heillä on rajallinen valta oppilaiden yli ja Wollstonecraft kokeekin kotiopetuksen monesti johtavan liialliseen itsetärkeeseen.⁵⁸

Opettajien antama opetus on seuraavaksi Wollstonecraftin kritiikin kohteena. Koska opettajat ovat riippuvaisia vanhempien maksamasta palkasta, heidän opettamansa luokat kasvavat välillä liian suurikokoisiksi ollakseen opettajan hallittavissa. Opettajat eivät kuitenkaan voi nostaa pyytämäänsä palkkaa, koska tämä karkottaa vanhemmat etsimään halvemman vaihtoehdon. Näin ollen, opettajat joutuvat yrittämään pärjäämään liian suuren oppilasmäärän kanssa yksin, koska heillä ei ole varaa palkata edes avustajaa helpottaakseen työnsä määrää. Wollstonecraftin mielestä opettajat harvoin näkevät vaivaa opettamaan sen enempää kuin on aivan pakko. Koska lapsi ei missään vaiheessa ole vastuussa todistaa vanhemmilleen hänen opintojensa sujuvuudesta, vaan vastuu on

---

⁵³ Wollstonecraft 1983, 274.

⁵⁴ Wollstonecraft 1983, 278.

⁵⁵ Wollstonecraft 1983, 275.

⁵⁶ Wollstonecraft 1983, 278.

⁵⁷ Wollstonecraft 1983, 279.

⁵⁸ Wollstonecraft 1983, 274.

opettajalla, valehtelu tai huijaaminen lapsen etenemisestä ei ole mahdotonta.⁵⁹ Todennäköisesti jotkut opettajat ovat ottaneet kaiken hyödyn irti järjestelmästä ja tarkoituksellisesti ottaneet liian suuria oppilasmääriä saadakseen parhaan mahdollisen taloudellisen hyödyn itselleen.

Tästä onkin hyvä siirtyä Wollstonecraftin ehdottamaan ratkaisuun, jota hän kylläkin itsekin tarkoittaa enemmän suuntaa antavana kuin valmiina vastauksena.⁶⁰ Hän ehdottaa koulun muodoksi valtion ylläpitämiä päiväkouluja. Tämä takaisi oppilaille mahdollisuuden olla oman ikäisten lasten kanssa, mutta se ei myöskään poistaisi kodin ja vanhempien takaamaa turvaa.⁶¹ Opetuksen tulisi tapahtua sekaryhmissä, koska Wollstonecraft kokee erottamisen pelkästään tyttö- ja poikaluokkiin huonojen luonteenpiirteiden vahvistumiseen, esimerkiksi pojista tulee huomattavasti ilkkurisempia ja rasavillejä heidän ollessa keskenään.⁶² Luokkien ei tulisi olla sekaryhmiä ainoastaan sukupuolen mukaan vaan myös yhteiskuntaluokkienrajat tulee ylittää. Yläluokka oppisi parhaiten kunnioittamaan alaluokkaa, jos molemmat luokat olisivat tekemisissä keskenään jo nuorelta iältä lähtien.⁶³

Käytännön tasolla Wollstonecraft haluaa koulujen olevan ilmaisia 5-9-vuotiaille eikä niihin sisältyisi pääsy rajoitusta lapsen sukupuolen tai yhteiskuntaluokan mukaan. Kaikkia oppilaita koskisivat samat säännöt ja koulupuvut estäisivät mahdollisuuden eritellä oppilaita varallisuuden mukaan. Opetustunnit olisivat tunnin mittaisia ja ulkona pitäisi olla tilaa urheiluun ja leikkimiseen oppituntien välillä. Yhdeksän vuoden iässä tehtäisiin jako ammatillisen suuntautumisen ja lahjakkuuden⁶⁴ mukaan, eli jako ala- ja yläluokan mukaan, mutta luokat säilyisivät sekaryhminä. Tässä kohdin Wollstonecraft vetoaa vanhempiin, jotka saattavat kauhistella tällaista ajatusta sillä, että se on hyväksi lapsille ja mahdollisesti kannustaisi heidät aikaiseen avioon. Opetus olisi tasa-arvoista, eikä tyttöjä tai poikia estettäisi opiskelemasta mitä tahansa ainetta he halusivat. Näin tytöille tarjottaisiin mahdollisuuden opiskella laajemmin tiedettä ja luonnonfilosofiaa.⁶⁵

Kuinka toimiva tällainen koulu olisi ollut? Wollstonecraft ei tarkoittanut, että hänen ideansa pitäisi toteuttaa juuri niin kuin hän niitä ehdotti, joten ajatusleikkinä tällainen kysymys on ehkä huono idea. Kuitenkaan ei käy kieltäminen, etteikö hänen ideoitaan olisi myöhemmin toteutettu vaikkei niiden toteuttajien voi sanoa suoraan saaneen vaikutusta Wollstonecraftilta. Sekaryhmät ovat tätä nykyä

---

⁵⁹ Wollstonecraft 1983, 280-281.

⁶⁰ Wollstonecraft 1983, 289; 293.

⁶¹ Wollstonecraft 1983, 275; 286.

⁶² Wollstonecraft 1983, 282-283.

⁶³ Wollstonecraft 1983, 286.

⁶⁴ Wollstonecraft sisällyttää tähän myös varakkaimmista perheistä tulevat.

⁶⁵ Wollstonecraft 1983, 286-288.

suoranaisesti ilmiselvänä pidettävä asia, jota se ei aikanaan ollut. Hakeutumien ammatillisiin opintoihin tapahtuu vanhempana kuin yhdeksänvuotiaana, mutta mahdollisuus hakeutua näihin opintoihin on olemassa. Wollstonecraftin esittämät ideat eivät missään nimessä olleet mahdottomia toteuttaa.

Loppulause

Wollstonecraftin näkemys koulutuksesta omana aikanaan on varsin pessimistinen. Häneltä ei löydy kauheammin myönteistä sanottavaa aikaisesta järjestelmästä, jota hän piti varsin toimimattomana. Hänen kritiikkinsä ei rajoitu ainoastaan naisten koulutusta koskevaksi, vaan hän huomioi myös miesten saamaan koulutuksen ja sen heikkoudet. Wollstonecraftin keskittyminen suurimmilta naisten puolesta puhumiseen ei ole yllättävää, kun ottaa huomioon, kuinka rajoitettua ja kontrolloitua naisten elämä tuolloin oli. Tietyt hänen vaatimuksistaan ovat varmasti kuulostaneet radikaaleilta hänen aikalaisilleen. Wollstonecraft on kuitenkin selkeälinjainen vaatimuksissaan eikä luovu niistä. Hän haluaa muutoksia, jotka parantaisivat naisten koulutus mahdollisuuksia ja antaisivat naisille vapauden opiskella mitä he haluavat miesten tavoin. Parempi koulutus puolestaan auttaisi nostamaan naisten elämän laatua yleisellä tasolla ja antaisi naisille parempia mahdollisuuksia elämässä. Ehkä Wollstonecraft olisi myöhemmin elämässään vielä hionnut *Vindication*-teoksessaan tekemäänsä esitystään, jollei hän olisi kuollut niin nuorena.

Hänen tekemänsä ehdotukset eivät kuitenkaan olleet aina aivan kaikista realistisimpia, varsinkin kun puhutaan koulutuksen järjestämisestä. Valtion järjestämän koululaitoksen puuttuessa, Wollstonecraftin puoltama kotiopetus ei ole helpoin asia kaikille järjestää. Keskiluokkaiselle tai rikkaammalle perheelle ongelman ratkaisee helposti kotiopettajan palkkauksella, teoriassa ainakin. Työnväen perheille ja köyhille ylipäättänsä tällainen ei ole mahdollista, koska kaikkien töihin kykenevien on käytävä töissä ruuan pöytään saamiseksi ja rahalle löytyy muitakin käyttöä kuin kotiopettajan palkkaaminen. Wollstonecraftin rajoittuminen omaan luokkaansa on tässä kohdin helposti huomattava asia.

Vindication ei tosiaan suinkaan ole Wollstonecraftin ainoa teos, eikä myöskään ainut, jossa hän käsittelee koulutusta. Koulutuskin on vain yksi monista mahdollisista tutkimusaiheista Wollstonecraftiin liittyen. Tästä voisi mahdollisesti jatkaa vertailemalla hänen ajatustensa kehittymistä vuosien saatossa ja tehdä vertailevan tutkimuksen mitkä hänen ajatuksistaan ovat muuttuneet ja mitkä ei. Avioliitto on myös vahvasti esillä, eikä ole mahdoton idea verrata Wollstonecraftin esittämiä ajatuksia avioliitosta hänen oman elämänsä tapahtumiin. Wollstonecraft ja hänen teoksensa ovat rikkaita tutkimuksen lähteitä, vaikka niitä on varsin paljon jo koluttu englanninkielisessä maailmassa.

Vaikka *Vindication*-teoksen julkaisusta ja Mary Wollstonecraftin kuolemasta on jo yli kaksisataa vuotta, Wollstonecraftin käymän taistelun naisten oikeuksien puolesta ei voi sanoa olevan ohi. Kirjaa lukiessa siellä huomaa monia väitteitä, joita vielä nykyäänkin esitetään naisten koulutuksen ja yleisesti tasa-arvon edistämisen estämiseksi.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

Lähteet

Wollstonecraft, Mary 1983 (1792): *Vindication of the Rights of Woman*. Penguin. Harmondsworth.

Tutkimuskirjallisuus

- Antal, Eva 2017: "Irony and Culture in Feminist Educational Writings: Wollstonecraft, Macaulay, Edgeworth". *Practice and Theory in Systems of Education*, s. 100-108. Vol. 12, N:o 2, May 2017. <https://content.sciendo.com/view/journals/ptse/12/2/ptse.12.issue-2.xml> (luettu 17.9.2019).
- Bernath, Elizabeth 2016: "Women, Education and the Material Body Politic in Mary Wollstonecraft's 'Vindications'". *Forum on Public Policy Online* 2016. Vol. 2016, N:o 1. <http://forumon-publicpolicy.com/journals-2/online-journals/volume-2016-no-1/> (luettu 11.9.2019).
- Brody, Miriam 1983: "Introduction". Mary Wollstonecraft, *Vindication of the Rights of Woman*, s. 7-72. Penguin. Harmondsworth.
- Cohen, Michèle 2004: "Gender and 'method' in the eighteenth-century English education". *History of Education*, s. 585-595. Vol. 33, N:o 5, September 2004.
- Cooper, Sheila Mclsaac 2007: "Servants as Educators in Early-Modern England". *Paedagogica Historica*, s. 547-563. Vol 43, N:o 4, August 2007.
- Frazer, Elisabeth 2011: "Mary Wollstonecraft and Catharine Macaulay on Education". *Oxford Review of Education*, s. 603-617. Vol. 37, N:o 5, October 2011.
- Lorch, Jennifer 1990: *Mary Wollstonecraft: the making of a radical feminist*. Berg. New York.
- Stephens, W. B. 1998: *Education in Britain 1750-1914*. Macmillan. London.
- Önder, Mustafa 2018: "J. J. Rousseau, 'Emile' and Religious Education". *Universal Journal of Educational Research*, s. 1539-1545. Vol. 6, N:o 7, 2018.